

Engelskstuderende og deres engelsktalende verden

Resultater fra en spørgeskemaundersøgelse blandt 1.årsstuderende på KU.

Jørgen Sevaldsen

Engelsk Institut, Københavns Universitet

Som bekendt er det både engelskfagets velsignelse og forbandelse, at dets genstandsområde i geografisk forstand er stort og varieret og stadig ekspanderende. Det medfører konstante diskussioner på undervisningsstederne om, hvilke af den engelsksprogede verdens engelskformer og litteraturer der skal prioriteres højest. Er det RP plus en blanding af tekster, film og andre kulturudtryk af overvejende britisk og amerikansk proveniens, der må være det naturlige udgangspunkt for engelskundervisningen i en dansk sammenhæng, eller kan der være en ide i at gøre de studerende særligt opmærksomme på de sprog- og tekstformer, der udfolder sig uden for USA og Storbritannien? Eller er globaliseringen og hybridiseringen efterhånden så fremskreden, at optagethed af nationale oprindelser er ved at blive irrelevant? Hvor vigtigt er det, at Mel Gibson er født i Australien, når han i øvrigt associeres med amerikanske actionfilm, Hamlet og skotsk nationalisme?

I den seneste studieordning for engelskfaget på Københavns Universitet er der indført et introducerende forløb på 6 uger med overskriften 'Global English'. Heri opridses de historiske forudsætninger for det engelske sprogs spredning og dominerende status på internationalt plan, og for de politiske og kulturelle grupperinger og variationer, der findes inden for det, vi kalder 'den engelsksprogede verden'.

Temaerne i kurset blev i sagens natur udviklet af de involverede lærere. I den sammenhæng fægtede vi noget i blinde med hensyn til, hvilke forhåndsindstillinger vi kunne vente at finde hos de ny studerende. Hvilke forestillinger om en 'engelsksproget verden' har de med fra deres ungdomsliv og fra gymnasiet? Hvordan orienterer de sig sprogligt og kulturelt mellem de forskellige poler i denne verden?

Det kunne man, tænkte jeg, måske komme lidt tættere på ved at stille den ny årgang nogle spørgsmål om det. Så da det første semester var kommet lidt i gang, fik hele årgangen lejlighed til at besvare et spørgeskema. Det blev indsamlet d. 28. september 2001 (altså kort efter den traumatiske 11. september). Der kom svar fra 107 studerende - ca. 65% af årgangen. I det følgende gengives spørgsmål og svar i grove træk, og der forsøges en konklusion på resultaterne.

I den forbindelse skal det betones, at hensigten med spørgeskemaerne ikke var at lave videnskab. Det var de ikke omhyggeligt nok udformet til, og antallet af informanter er for lille. Hovedformålet var nærmere pædagogisk: At få de studerende til at overveje deres egne horisonter på disse felter, og at kunne bruge det materiale, de selv havde produceret, som udgangspunkt for en diskussion på holdene.

Den første gruppe spørgsmål drejede sig om de studerendes yndlingskunstnere og kulturprodukter fra den engelsktalende verden.

1. List three of your favourite authors of fiction from the English-speaking world.

123 forskellige forfattere blev nævnt. Fordelingen på oprindelsesland blandt samtlige svar var:

USA	143
Storbritannien	121
Irland	10
Afrika	3
Indien	2

Blandt amerikanske forfattere blev flg. nævnt mere end 5 gange:

Auster, Paul	14
King, Stephen	12
Hemingway, Ernest	9
Poe, Edgar Allan	8
Ellis, Bret Easton	7
Coupland, Douglas	5
Keruac, Jack	5

På den britiske liste drejede det sig om:

Tolkien, J.R.R.	14
Austin, Jane	13
Rowlings, J.K.	9
Adams, Douglas	8
Shakespeare, William	8
Orwell, George	5

Den eneste anglo-irske forfatter, der blev nævnt mere end en gang, var Oscar Wilde; Salman Rushdie stod for det anglo-indiske, og Wilbur Smith og Doris Lessing for det anglo-afrikanske.

2. List three of your favourite composers, musical performers or groups from the English-speaking world.

151 forskellige navne og grupper blev anført. Nationalitetsmæssigt fordelte svarene sig således:

USA	133
Storbritannien	107
Irland	15
Australien	8

Canada 6

Blandt de amerikanske musikere og grupper blev følgende nævnt mere end 4 gange:

Madonna	11
Destiny's Child	6
Red Hot Chili Peppers	5
Neil Young	5
Tom Waits	4
Bob Dylan	4
Whitney Houston	4
Aretha Franklin	4

På den britiske liste var de tilsvarende navne

Beatles + Lennon/McC.	13
David Bowie	9
Robbie Williams	7
Radiohead	6
George Michael	5
Depeche Mode	5
Suede	4

Blandt de irske bands blev U2 nævnt 9 gange, mens australieren Nick Cave fik 7 markeringer, canadiske Celine Dion 4, og Bob Marley 3.

Jazzmusikere blev nævnt, men kun en eller to gange hver: Miles Davis, Ella Fitzgerald, Stan Getz, Louis Armstrong, John Coltrane, Keith Jarrett, Dexter Gordon.

Ingen 'klassiske' komponister eller udøvere blev nævnt. Gershwin og Andrew Lloyd Webber var de nærmeste, med en markering hver.

3. List three of your favourite English-language movies

194 filmtitler blev nævnt. Den nationale proveniens - der jo i disse tider godt kan være lidt sammensat - blandt samtlige svar var i grove træk:

USA	251
Storbritannien	38
New Zealand	1
Canada	1

Topscorene hos amerikanerne var:

Apocalypse Now	9
Godfather	7
A Clockwork Orange	6

American Beauty	6
Fight Club	6
Bridget Jones' Diary	5
Casablanca	5

Og hos briterne:

Braveheart	6
Much Ado about Nothing	4
Pride & Prejudice	3
Sense & Sensibility	2
Shadowlands	2
The Full Monty	2
Romeo and Juliet	2

4. List three of your favourite TV series from the English-speaking world

88 serier blev nævnt. Den geografiske proveniens fra det samlede antal nævnte var

USA	232
Storbritannien	48
Australien	3

Blandt de amerikanske serier var de hyppigst nævnte:

Friends	41
Ally McBeal	24
Frasier	21
The Simpsons	15
Seinfeld	12

Og hos briterne

Monty Python	11
Fawlty Towers	5
Inspector Morse	4
Keeping up appearances	4
Blackadder	3

Den næste gruppe spørgsmål handlede om politiske lederfigurer og om opfattelsen af samfundene i de engelsksprogede lande jævnført med forholdene i Danmarks umiddelbare nabolande.

5. List three of the politicians (living or dead) from English-speaking countries that you admire the most

Dette spørgsmål fængede ikke voldsomt. Der var en del, der ikke svarede på det, og flere gjorde eksplicit opmærksom på, at der ikke var nogen politikere overhovedet, de beundrede. Alt i alt blev 37 navne anført.

Geografisk fordelte det samlede antal svar sig således:

USA	117
Storbritannien	47
Sydafrika	35
Indien	19
Irland	8
Ghana	1

Den samlede liste over personligheder, der blev nævnt mere end en gang er:

Bill Clinton	44
Nelson Mandela	35
John F. Kennedy	25
Tony Blair	20
Winston Churchill	19
Mahatma Gandhi	18
Abraham Lincoln	14
Martin Luther King	12
Colin Powell	3
Al Gore	2
Franklin D. Roosevelt	2
Ronald Reagan	2
George Marshall	2
George Washington	2
Hilary Clinton	2
Margaret Thatcher	2
Michael Collins	2
Gerry Adams	2

6. Imagine that for some reason or other you had to leave Denmark and find another country to live in for the rest of your life. Which countries - and you could apply for any country, not just the English-speaking ones - would you want to go to? List your top three choices:

Top 11 listen m.h.t. førsteprioriteringer ser således ud

England	28
---------	----

Italy	11
Australia	8
Ireland	8
France	6
USA	6
New Zealand	5
Sweden	4
Thailand	4
Norway	3
Scotland	3

Tæller man det samlede antal svar sammen, kommer førerfeltet til at se således ud:

England	55
Italy	31
USA	29
Australia	26
France	22
Scotland	18
Ireland	18
Sweden	14
New Zealand	12
Norway	9

7. You are asked to give your evaluation of various aspects of life in a selected number of countries. Please rate the countries in question on a scale from one to five. The answer 1 indicates that you think very poorly of the country in this particular respect; 5 indicates that you think the country has achieved absolute top quality in the area.

Tallene i felterne angiver gennemsnittet for det faktiske antal besvarelser i den pågældende rubrik. Ganske mange lod felter stå tomme. Det gælder især ud for Canada, Australien og Sydafrika. Tallene nederst til højre i felterne angiver, hvor mange blanke svar, der var i det pågældende felt.

	USA	Britain	Canada	Australia	So.Africa	Sweden	Germany
Cultural creativity	3.5 8	3.9 8	2.8 23	3.2 23	2.6 24	3.4 14	2.9 16
Level of democracy	2.8 7	3.6 8	3.4 29	3.3 27	2.0 22	4.3 14	3.7 21
Fairness of welfare system	1.7 5	2.6 10	3.0 29	2.8 31	1.4 26	4.1 16	3.5 22
Scope for individual achievement	4.0 14	3.6 17	3.5 30	3.4 31	2.0 30	3.4 24	3.3 24
Efficiency of economic system	3.7 16	3.4 18	3.4 29	3.3 30	1.9 22	3.8 22	3.8 26
Quality of life for ordinary people.	2.7 9	3.2 12	3.5 26	3.4 25	1.7 22	4.2 16	3.6 19

Endelig blev de studerende spurgt om deres opfattelse af forskellige typer engelsk sprog: Hvilken slags engelsk de godt kunne lide at høre på, og hvilken variant af engelsk de gerne selv ville kunne tale. De blev bedt om kort at begrunde deres valg.

8. Which variety of English do you personally think is most attractive to listen to?

British English	50
Irish/Scottish	27
American	15
Australian/N.Z.	2
South African	1
More than one	9

Argumenterne for britisk engelsk går i hovedtrækkene på, at det er smukt, elegant, fleksibelt og varieret at høre på, og at det er den form for engelsk, de studerende er vant til:

'Certain British accents sound 'neutral' to me; not like the American drawl or Australian.'

'I think it is the most interesting variety of the English language in the case of inventiveness and variation.'

'Difficult to say, sounds better, maybe more cultivated.'

'Big sympathy for working class because of music.'

'I know it is wrong to think that way, but it sounds more correct.'

'Signifies credibility, educatedness etc.'

'I prefer this as a contrast to all the American English that we daily listen to via television, films - RP has a more 'European character': it distinguishes itself by generating a feeling of being European.'

'Probably because I'm used to listening to it - cause it's taught in school?'

'Got used to it when living in London.'

Fortalerne for skotsk og irsk engelsk er faldet for disse variationers charme og venlige melodiositet. De opfattes som mere afslappede og mindre snobbede end engelsk-engelsk:

'It reminds me of a friendly people' (skotsk)

'Charming. Sexy.' (skotsk)

'I love their accent, their pub culture and the scenery' (irsk)

'It sounds more normal & relaxed than EngEng, which sounds very formal' (irsk)

'The 'r' sounds. Very charming. Not quite as 'posh' as EngEng.' (Skotsk & Irsk)

'It has a nice ring to it. And it has a sort of independent, maybe even rebellious ring to it'.
(Skotsk & Irsk).

Endelig går anprisningerne af amerikansk engelsk overvejende på, at det er en afslappet og velkendt sprog:

'That is what I am used to hear via TV, movies, etc.'

'To me it just sounds better. I identify more with Americans probably because I have spent a lot of times in the States.'

'It is relaxing and easy to listen to.'

'Straightforward. Language of clarity and power.'

'It sounds more normal and relaxed than Eng-Eng., which sounds very formal.'

9. Which variety of English would you like to master yourself?

66	British English
14	American
9	Irish/Scottish
4	Australian/N.Z.
12	More than one

Her var dominansen af britisk-engelsk endnu klarere. De studerendes begrundelser for at vælge britisk engelsk og RP var en blanding af kærlighedserklæringer til sprogets elegance og vellyd, og praktiske betragtninger om, at det nok var det nyttigste at kunne, hvis man skulle bruge det i Danmark og i undervisningssammenhænge. Nogle så det også som en udfordring at lægge den amerikanske sprogbrug, de havde optaget gennem massemedierne, fra sig:

'It sounds sophisticated - I'm going to teach'.

'I consider it the most correct'.

'To me it is the 'right' English'.

'In order to work and communicate in the educated class'.

'Because it is easy to understand and good in a job situation'.

'I cannot use Am-English for anything in the future'.
 'Because I study English at the University of Copenhagen'.
 'It's the variety that is mostly connected with education in DK'.
 'Because I want to be a school-teacher'.
 'It's harder for me - and so it's a challenge. And I'd like to increase my vocabulary which is made up mostly of American words'.
 'Because it sounds more elegant. But I speak North American English'.

Det vil være uærligt at skjule eksemplerne på mere håndgribelige praktiske hensyn:
 'Because I have to. There weren't enough teachers or books to make more than one American class'.
 'To get good results in the phonetics class'.

Tilhængerne af amerikansk udtale hæftede sig igen ved det afslappede og ved forhåndskendskab til USA og amerikansk sprog:

'Most of the English speaking persons I know are from the US, so talking to them with a British accent would seem wrong'.
 'To me it just sounds better. I identify more with Americans probably because I have spent a lot of time in the States'.
 'Because I want to immigrate'.
 'Don't know, just sounds better. More laid back I guess'.
 'I have always liked westerns'.

Som det fremgår af tabellen, var det et fåtal, der selv ønskede at tale med irsk/skotsk accent, eller med Australsk/New Zealandsk Argumenterne her gik på, at disse sprog var charmerende, noget særligt, og blev forbundet med flinke folk.

Kommentar

Et første spørgsmål til ovenstående hovedtendenser kunne være, hvor meget svarene afspejler, at respondenterne er folk, der har valgt sig ind på engelskstudiet. Her kan man, i mangel af kontrolundersøgelser, kun gætte. Min formodning vil være, at forekomsten af ganske mange 'klassiske' forfattere på listen over de studerendes yndlingsforfattere skyldes denne gruppes særlige interesser, og at forkærligheden for England som det bedste alternative hjemland til Danmark nok vil være særlig stærk blandt engelskstuderende.

Undersøgelsen var, som nævnt, et forsøg på at komme lidt nærmere på de studerendes geografiske horisonter. Her bekræftede den, at amerikansk kultur står stærkt, når de studerende skal nævne kulturprodukter, de synes særligt godt om. Den amerikanske dominans er meget stor inden for de visuelle medier: film og TV-serier. Briterne nærmer sig dog amerikanerne, når det gælder populærmusik og skønlitteratur. Derimod fylder Commonwealth-litteratur og -musik ikke meget i undersøgelsen. Det samme er tilfældet, når de bliver bedt om at udtale sig om samfundene i Sydafrika, Canada og Australien: De står ikke særligt klart i bevidstheden. Commonwealth-elementet står kun stærkt i spørgsmålet om de store statsmænd: Karismatiske personligheder som Nelson Mandela og Gandhi har gjort indtryk.

Den næste konstatering er, at den klare amerikanske profil inden for kulturforbruget ikke fører til en tilsvarende førstprioritering af USA på andre områder. Kun et mindretal ville vælge USA som et alternativt land at bo i, og ser man på svarene på spørgsmål 7, vurderes USA ikke højt som samfund. Svarene bekræfter opfattelsen af USA som et land, hvor der er plads til individuel udfoldelse, men det vurderes lavt på f. eks. velfærds- og demokratifronterne. I den efterfølgende klasses Diskussion blev tumulten omkring stemmeoptællingen efter præsidentvalget i november 2000 nævnt som en vigtig negativ påvirkning her. Hvad den kulturelle kreativitet angår vil det nok overraske nogen, at Storbritannien vurderes som et marginalt mere kreativt land end USA, og at Sverige står næsten lige med USA på det punkt. I det hele taget kan man sige, at nok interesserer de studerende sig for det engelske sprog og den engelsksprogede verden; men at det ikke betyder ikke nogen nedvurdering af samfundsindretning og levevilkår i nabolande som Sverige og Tyskland.

Den samme dobbelthed ses i spørgsmålene om, hvilken variant af engelsk de studerende bedst kan lide og helst vil tale. Mange erkender, at de er opdraget med amerikansk-engelsk; men et stort flertal ønsker alligevel at kunne tale britisk-engelsk. Tendensen her svarer helt til den, Bent Preisler konstaterede i sin *Danskerne og det engelske sprog* (Samfundslitteratur: 1999, s. 90 ff.). En interessant detalje her er sympatien for skotsk og irsk engelsk, i hvert fald som sprog, man gerne lytter til. De opfattes tydeligvis som charmerende og demokratiske alternativer til det dominerende amerikanske og det snobbede britiske.

Spørgsmålene gav i sig selv ikke noget svar på spørgsmålet om, i hvor høj grad de studerende overhovedet tænkte i nationale baner, når de læste, så film eller lyttede til musik. Da jeg stillede spørgsmålet under klasses Diskussion om skemaet var svarene blandede og lidt tøvende. Jo, de var da godt opmærksomme på, om en bog eller en film foregik i USA eller i Storbritannien. Det krævede lidt mere eftertanke, når spørgsmålet gik på musikere og bands. Nogle, som f. eks. the Beatles, var meget knyttet til et bestemt land eller region, mente man, i andre tilfælde var stilen vigtigere end det nationale ophav.

En sidste observation, man kan gøre, er, at der er en kolossal spredning i de studerendes valg af yndlingsforfattere, -musikere osv. Listen over forfattere er lang og varieret og spænder over klassikere til moderne stjerner inden for alle felter: spændingsromaner, romantik, samfundsromaner, eventyr, science fiction, krimi osv. Heller ikke på musikområdet er der tale om, at svarene klumper sig sammen om megastjerner som Madonna, U2 og Beatles, og listen over film, de kan lide, er næsten uendelig. Der synes at være en sund trang hos dem til at finde ud i hjørnerne af kulturliv og underholdningsindustri - og kunne man som aldrende traditionalist sukke over, at hverken Purcell, Kiri Te Kanawa eller Charles Ives har gjort indtryk på nogen af dem, eller som globalist beklage, at fx de nye anglo-indiske litteraturer stadig ikke har skubbet de amerikanske og britiske litterære stjerner af pinden, må man trøste sig med, at den udsurgte årgang synes at have antennerne ude og – som gruppe betragtet - at have en stærk og varieret kulturel appetit.

Se også den detaljerede opgørelse på Anglo Files' hjemmeside: www.en.gymfag.dk/anglowww

